Research article

Competencies of dental nurses working at subdistrict health promoting hospitals, in perspective of public health personals

Warunee Sudta
Instructor,
Senior Professional Level
Sirindhorn college of Public Health Suphan Buri Province

Abstract

The objective of this study was to study the levels of actual and expected competencies among dental nurses working at subdistrict health promoting hospitals, in perspective of the public health personals. This study was a survey research. The data providers were ninety-eight public health personals of the subdistrict health promoting hospitals where the dental nurses worked at, in the fifth district health service. The statistics used for analysis included frequency, percentages, means, standard deviations and Paired t-test.

The results showed that the overall actual competencies were at a high level and the overall expected competencies among dental nurses were at a high level. The actual and expected competencies of the dental nurses according to the evaluation of the public health personals were significantly different at the level of 0.05 The largest mean differences between the actual and expected competencies were management and academic performance whereas the least mean differences were dental services and access to dental services.

In conclusion actual and expected competencies of the dental nurses operating in the district health promoting hospitals assessed by the directors of the public health personals overall competency were at high levels. The highest mean scores were the fifth and the first competencies. The fifth competency was accessing to dental services and the first competency was health promotion and oral disease prevention.

Keywords: competency; dental nurse; sub-district health promoting hospital

Corresponding author:
Warunee Sudta
E-mail : warunee_sud@yahoo.co.th
Received date: 5 June 2018
Revised date: 22 August 2018
Accepted date: 8 October 2018

บทความวิจัย (Research article)

สมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในมุมมองของบุคลากรสาธารณสุข

วารุณี สุดตา
วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้รับผิดชอบบทความ:
วารุณี สุดตา
อีเมล์ : warunee_sud@yahoo.co.th
วันที่ได้รับต้นฉบับ: 5 June 2018
วันที่แก้ไขบทความ: 22 August 2018
วันตอบรับบทความ: 8 October 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามมุมมองของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดำเนินการวิจัยในกลุ่มบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงานประจำ เขตบริการสุขภาพที่ 5 จำนวน 98 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Paired t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในภาพรวมอยู่ในระดับสูง 2) สมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) สมรรถนะที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สมรรถนะที่ 9 การบริหารจัดการและวิชาการ และ 4) สมรรถนะที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สมรรถนะที่ 4 ลักษณะการให้บริการทางทันตกรรม และสมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม

สรุปผล: ระดับสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยทั้งสมรรถนะที่เป็นจริงและ

สมรรถนะที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม รองลงมาคือ สมรรถนะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก

คำสำคัญ : สมรรถนะ; เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข; โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับสภาวะทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรุนแรงจากปัญหาความบกพร่องของระบบราชการ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องจัดระบบโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้การฟื้นฟูเศรษฐกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ[1] รัฐบาลได้วางกรอบการปฏิบัติราชการตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ขึ้นใช้บังคับเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติราชการของทุกส่วนราชการที่ต้องนำไปปฏิบัติตาม กล่าวคือ 1) การบริหารราชการเพื่อประโยชน์ของประชาชน 2) การบริหารราชการโดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงาน 3) การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) การลดขั้นตอนในการบริหารราชการ 5) การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริงและ 7) การประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ[2]

สำหรับกระทรวงสาธารณสุขได้มีแนวนโยบายที่สำคัญ คือ การเพิ่มบทบาทและพัฒนาศักยภาพของบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิให้เป็นบริการด่านแรกที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยการยกระดับสถานีอนามัยขึ้นเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ทั่วประเทศ จำนวน 9,750 แห่ง ในปี พ.ศ. 2553 ได้ยกระดับจำนวน 2,000 แห่ง และที่เหลืออีก 7,750 แห่ง ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2553 เป็นต้นมาจนครบ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2554[3] โดยจัดบริการสุขภาพในชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสุขภาพที่มีคุณภาพต่อเนื่องและเป็นองค์รวมเพื่อสร้างความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านสุขภาพที่สามารถลดปัญหาสุขภาพของประเทศลงได้

สำหรับประเทศไทยงานทันตสาธารณสุขเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยในยุคแรกอยู่ในแผนกสุขาภิบาลโรงเรียน สังกัดกระทรวงธรรมการ มีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการทันตกรรมแก่เด็กนักเรียน ในปี พ.ศ. 2466 จึงเริ่มมีการให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2485 เมื่อมีการสถาปนากระทรวงสาธารณสุขขึ้นงานทันตกรรมจึงอยู่ภายใต้การบริหารงานของกองอนามัยโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุข หรือกรมอนามัยในเวลาต่อมา จากนั้นได้มีการปรับปรุงส่วนราชการกระทรวงสาธารณสุขอีก 2 ครั้งในปี พ.ศ. 2515 และ พ.ศ. 2517 งานทันตกรรมจึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นกองทันตสาธารณสุข สังกัดกรมการแพทย์และอนามัย และได้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงสาธารณสุขกองทันตสาธารณสุขจึงได้โอนมาสังกัดกรมอนามัย จนกระทั่งปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ในช่วงแรกงานทันตสาธารณสุขอยู่ในวงแคบ ไม่มีการวางแผนงานที่แน่นอนทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาทันตสาธารณสุขได้ จนเมื่อได้รับการบรรจุเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นครั้งแรกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความชุกของโรคในช่องปากโดยฝ่ายทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแต่ละจังหวัดจัดบริการหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ในเขตอำเภอที่ไม่มีทันตบุคลากร ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เริ่มโครงการสุขภาพดีถ้วนหน้า 2543 ซึ่งเป็นเป้าหมายสุขภาพระยะยาวที่ดำเนินการต่อเนื่องจากกลวิธีหลัก “สาธารณสุขมูลฐาน” ที่เน้นการขยายบริการให้กระจายถึงระดับตำบลและหมู่บ้านโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทดูแลสุขภาพช่องปากประชาชนในพื้นที่หลังได้รับการอบรมจากทันตบุคลากรตามนโยบายการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานและได้เริ่มแนวคิดพัฒนาทันตบุคลากรให้มีศักยภาพในทางเอนกประสงค์ (Multipurpose)[4]

ในการให้บริการทางทันตกรรมปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สามารถเข้ารับบริการได้สะดวกมากยิ่งขึ้น เนื่องจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลายแห่งมีทันตบุคลากรประจำอยู่ สามารถรับบริการด้านส่งเสริมป้องกันทางทันตสุขภาพได้ โดยด้านทันตกรรมป้องกันสามารถรับบริการในเรื่องของการเคลือบหลุมร่องฟัน การทาฟลูออไรด์วานิช การเคลือบฟลูออไรด์ป้องกันฟันผุ การขูดหินน้ำลาย ด้านทันตกรรมบำบัดก็สามารถรับบริการตรวจฟัน อุดฟันและถอนฟันที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนได้ เป็นต้น[4]

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า วารุณี สุดตา[5] ได้ศึกษามุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่มีผลต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านนโยบายการดำเนินงาน ได้แก่ ควรมีการประสานงานร่วมกันตั้งแต่ระดับกระทรวงเพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ผู้บังคับบัญชาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไม่เห็นความสำคัญของงานทันตสาธารณสุข ขวัญและกำลังใจในการทำงานและการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น การจัดสถานที่แปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การควบคุมให้มีการจำหน่ายผลไม้แทนขนมกรุบกรอบ 2) ด้านบุคลากร ได้แก่ ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาจึงทำให้ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีงานที่ต้องรับผิดชอบหลายด้านทำให้งานที่ทำไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ครูอนามัยมีการเปลี่ยนบ่อยทำให้ขาดการประสานงานที่ต่อเนื่อง และผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ เช่น การให้ความร่วมมือในการนำนักเรียนไปรับบริการอุดฟันที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น แต่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

งานด้านทันตสาธารณสุขเป็นอีกงานที่มีความสำคัญและมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยทันตบุคลากรที่ประจำในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานด้านทันตสุขภาพเพื่อตอนสนองนโยบายของรัฐและความต้องการของประชาชน ในปัจจุบันทันตบุคลากรที่

ประจำในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายกว้างขวางมากขึ้นและไม่จำกัดเฉพาะในสถานพยาบาลเท่านั้นแต่ต้องบริการเชิงรุกเข้าสู่ชุมชนมากขึ้นโดยต้องอาศัยความรู้และทักษะหลายด้าน ซึ่งการปฏิบัติงานมีลักษณะร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพ จากสภาพการดำเนินงานดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เขตบริการสุขภาพที่ 5 ตามการประเมินโดยทีมสหวิชาชีพว่าอยู่ในระดับใดและแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นแนวทางเพื่อปรับปรุง พัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อระบบสุขภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามมุมมองของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

วัสดุและวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงานประจำในเขตบริการสุขภาพที่ 5 ซึ่งในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวนไม่แน่นอนเนื่องจากบุคลากรมีการโยกย้าย/สับเปลี่ยนตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างที่ได้จึงเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเจ้าพนักงานปฏิบัติงานประจำในขณะนั้น จำนวน 98 แห่ง ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวน 98 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลและสมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และได้มีการแบ่งระดับของสมรรถนะเป็น 3 ระดับตามช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.68-4.00	หมายถึง	มีระดับสมรรถนะสูง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.34-2.67	หมายถึง	มีระดับสมรรถนะปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.00-1.33	หมายถึง	มีระดับสมรรถนะต่ำ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

- ผู้วิจัยขออนุมัติหนังสือจากวิทยาลัยฯ ถึงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ถึงบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงานประจำ
- หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับทางไปรษณีย์ที่มีข้อมูลครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Paired t-test.

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในมุมมองของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีสาระสำคัญดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 82.7 (81 คน) เพศชายร้อยละ 17.3 (17 คน) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 32.7 (32 คน) มีสถานภาพโสดร้อยละ 48.0 (47 คน) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่าร้อยละ 80.6 (79 คน) คุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านสาธารณสุขร้อยละ 45.9 (45 คน)มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 1-5 ปีมากที่สุด ร้อยละ 27.6 (27 คน)

2. ระดับสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

สมรรถนะ		สมรรถนะที่เป็นจริง			สมรรถนะที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สมรรถนะที่ 1	การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก	3.45	0.52	สูง	3.74	0.41	สูง
สมรรถนะที่ 2	การบริการทันตกรรม	3.24	0.76	สูง	3.59	0.60	สูง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(ต่อ)

สมรรถนะ	สมรรถนะที่เป็นจริง			สมรรถนะที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สมรรถนะที่ 3 กระบวนการให้บริการทางทันตกรรม	3.43	0.69	สูง	3.73	0.51	สูง
สมรรถนะที่ 4 ลักษณะการให้บริการทางทันตกรรม	3.43	0.67	สูง	3.70	0.49	สูง
สมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม	3.47	0.56	สูง	3.75	0.45	สูง
สมรรถนะที่ 6 ทันตสาธารณสุขเชิงรุกและบูรณาการตามกลุ่มวัย	3.24	0.71	สูง	3.66	0.52	สูง
สมรรถนะที่ 7 เฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพช่องปาก	3.31	0.69	สูง	3.65	0.50	สูง
สมรรถนะที่ 3 กระบวนการให้บริการทางทันตกรรม	3.43	0.69	สูง	3.73	0.51	สูง
สมรรถนะที่ 8 สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินงาน	3.32	0.83	สูง	3.65	0.56	สูง
สมรรถนะที่ 9 การบริหารจัดการและวิชาการ	3.15	0.77	สูง	3.61	0.66	สูง
สมรรถนะที่ 10 การประสานเชื่อมโยงในเครือข่ายบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ	3.38	0.70	สูง	3.70	0.56	สูง
รวมทุกด้าน	**3.34**	**0.69**	**สูง**	**3.68**	**0.52**	**สูง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสมรรถนะที่เป็นจริงของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.34, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะที่เป็นจริงอยู่ในระดับสูงทุกสมรรถนะ โดยสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ สมรรถนะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52) ส่วนสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สมรรถนะที่ 9 การบริหารจัดการและวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.15, S.D. = 0.77)

ระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูงทุกสมรรถนะ โดยสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ สมรรถนะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.41) ส่วนสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สมรรถนะที่ 2 การบริการทันตกรรม ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.60)

3. เปรียบเทียบสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตารางที่ 2 แสดงค่าเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (n=98)

สมรรถนะ	Mean	S.D.	Mean difference (95%CI)	S.D.	t	p-value
สมรรถนะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.45	0.52	-0.28	0.47	-5.96	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.74	0.41	-0.38 ถึง -0.19			
สมรรถนะที่ 2 การบริการทันตกรรม						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.24	0.76	-0.36	0.50	-7.05	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.59	0.60	-0.46 ถึง -0.26			
สมรรถนะที่ 3 กระบวนการให้บริการทางทันตกรรม						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.43	0.69	-0.30	0.55	-5.43	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.73	0.51	-0.41 ถึง -0.19			
สมรรถนะที่ 4 ลักษณะการให้บริการทางทันตกรรม						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.43	0.67	-0.27	0.47	-5.67	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.70	0.49	-0.36 ถึง -0.17			
สมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.47	0.56	-0.27	0.41	-6.53	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.75	0.45	-0.35 ถึง -0.19			
สมรรถนะที่ 6 ทันตสาธารณสุขเชิงรุกและบูรณาการตามกลุ่มวัย						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.24	0.71	-0.42	0.67	-6.24	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.66	0.52	-0.56 ถึง -0.29			
สมรรถนะที่ 7 เฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพช่องปาก						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.31	0.69	-0.34	0.65	-5.17	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.65	0.50	-0.47 ถึง -0.21			

ตารางที่ 2 แสดงค่าเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (n=98) (ต่อ)

สมรรถนะ	Mean	S.D.	Mean difference (95%CI)	S.D.	t	p-value
สมรรถนะที่ 8 สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินงาน						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.32	0.83	-0.33	0.74	-4.37	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.65	0.56	-0.48 ถึง -0.18			
สมรรถนะที่ 9 การบริหารจัดการและวิชาการ						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.15	0.77	-0.45	0.61	-7.35	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.61	0.66	-0.58 ถึง -0.33			
สมรรถนะที่ 10 การประสานเชื่อมโยงในเครือข่าย บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ						
สมรรถนะที่เป็นจริง	3.38	0.70	-0.32	0.65	-4.86	<.001
สมรรถนะที่พึงประสงค์	3.70	0.56	-0.45 ถึง -0.19			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า ค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์โดยภาพรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข โดยจำแนกรายสมรรถนะ พบว่า ทุกสมรรถนะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า สมรรถนะที่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์มากที่สุดคือ สมรรถนะที่ 9 การบริหารจัดการและวิชาการ (Mean Difference = -0.45) รองลงมาคือ สมรรถนะที่ 6 ด้านทันตสาธารณสุขเชิงรุกและบูรณาการตามกลุ่มวัย (Mean Difference = -0.42) ส่วนสมรรถนะที่มีความแตกต่างระหว่างสมรรถนะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์น้อยที่สุด คือ สมรรถนะที่ 4 ลักษณะการให้บริการทางทันตกรรม และสมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม (Mean Difference = -0.27)

บทวิจารณ์

จากผลการศึกษาระดับสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงานประจำโดยภาพรวมและรายสมรรถนะทุกสมรรถนะอยู่ในระดับสูงทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานด้านทันตกรรมต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานหลายๆ ด้านผสมผสานกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพรธิดา แสงทอง[6] ที่ศึกษาสมรรถนะของพยาบาลอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน ตนเองและผู้ร่วมงาน พบว่า สมรรถนะของพยาบาลอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ตามการรับรู้ของหัวหน้างานอยู่ในระดับสูง และการศึกษาของ จงถนอม สุ่มเกิด[7] ที่ศึกษาสมรรถนะของพยาบาลหลังคลอดโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย ตนเองและผู้ร่วมงาน พบว่า สมรรถนะของพยาบาลหลังคลอดตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย ตนเองและผู้ร่วมงานอยู่ในระดับสูง

ในภาพรวมแล้วสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของขนิณฐา สุนพคุณศรี[8] ที่ศึกษาสมรรถนะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในสถานีอนามัย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตามการประเมินของผู้ปฏิบัติงานในสถานีอนามัยในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะที่พึงประสงค์ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสมรรถนะที่เป็นจริงอาจเนื่องจากบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ในฐานะเพื่อนร่วมวิชาชีพย่อมต้องมีความคาดหวังสูงในความรู้ความสามารถของเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังพบว่า ทั้งสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ในสมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเหมือนกันอาจเนื่องมาจากสมรรถนะด้านนี้เป็นความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนและเป็นความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในการทำงานเป็นประจำ เช่น การให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมในกรณีที่การรักษาเกินขีดความสามารถและการให้บริการที่ครอบคลุมประชากรในเขตรับผิดชอบ และยังพบว่าสมรรถนะที่เป็นจริงที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สมรรถนะที่ 9 การบริหารจัดการและวิชาการ อาจเป็นเพราะในการทำงานประจำของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต้องรับผิดชอบงานบริการทั้งในสถานบริการและในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจทำให้ไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการเท่าที่ควร

สรุปผลการวิจัย

ระดับสมรรถนะที่เป็นจริงและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามการประเมินของบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยทั้งสมรรถนะที่เป็นจริง

และสมรรถนะที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมรรถนะที่ 5 การเข้าถึงบริการทางทันตกรรม รองลงมา คือ สมรรถนะที่ 1การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานโดยการจัดอบรมเพื่อฟื้นฟูและให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นการเสริมแรงในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขควรมีการประเมินสมรรถนะตนเองตามแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขของสำนักทันตสาธารณสุข เพื่อทราบระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของตนเองและคงไว้ในระดับสมรรถนะที่สูงและพัฒนาตนเองในสมรรถนะที่ขาด

2.2 เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขสามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของตนเองในส่วนที่ขาดด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นต้น

2.3 หน่วยงานต้นสังกัดในระดับจังหวัดควรจัดอบรม/ประชุมวิชาการเพื่อพัฒนาศักยภาพในสมรรถนะที่พบว่าสมรรถนะที่เป็นจริงต่ำกว่าสมรรถนะที่พึงประสงค์มาก เช่น สมรรถนะด้านทันต-สาธารณสุขเชิงรุกและบูรณาการตามกลุ่มวัย และสมรรถนะด้านการบริหารจัดการและวิชาการ เป็นต้น

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินสมรรถนะเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่แท้จริงจากผู้ถูกประเมิน

2. ควรมีการศึกษาสมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในมุมมองของผู้บังคับบัญชาว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. ควรมีการศึกษาสมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้ครอบคลุม เพื่อศึกษาถึงสมรรถนะของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขตามบริบทของพื้นที่ว่ามีสมรรถนะที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน สถานศึกษา ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันพระบรมราชชนก ปีงบประมาณ 2559 และวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี ปีงบประมาณ 2560

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล. ***การพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลในราชการพลเรือน***. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน;2547.
2. คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. ***เอกสารเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ หมายเลข 002***. กรุงเทพ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ; 2547.
3. เกษม เวชสุทธานนท์และคณะ. ***แผนยุทธศาสตร์ทศวรรษการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พ.ศ. 2555–2564***. (อัดสำเนา);2554.
4. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. ***แนวทางการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ไม่มีทันตบุคลากร***. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข;2554.
5. วารุณี สุดตา. มุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประถมศึกษาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี. ***วารสารทันตาภิบาล*** 2560 ม.ค.-มิ.ย.;28(1):14-22.
6. พรธิดา แสงทอง. ***สมรรถนะของพยาบาลอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลอุตรดิตถ์.*** การค้นคว้าแบบอิสระ พ.ม. สาขาการบริหารการพยาบาล, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่;2550.
7. จงถนอม สุ่มเกิด. ***สมรรถนะของพยาบาลหลังคลอด โรงพยาบาลอุตรดิตถ์.*** การค้นคว้าแบบอิสระ พ.ม. สาขาการบริหารการพยาบาล, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่;2550.
8. ขนิษฐา สุนพคุณศรี. ***สมรรถนะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในสถานีอนามัย จังหวัดสุพรรณบุรี.*** วิทยานิพนธ์ สม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช;2550.